

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500EA Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	WO/03/23560		30 juni 2003
Onderwerp		Doorkiesnummer	
accreditatiekaders hoger onderwijs			

Tijdens het overleg met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op 14 mei jl. heb ik toegezegd dat ik de vragen en opvattingen van de commissie zou doorgeven aan de Nederlandse Accreditatie Organisatie (NAO) en dat ik de Kamer vervolgens zou informeren over de uitkomsten van dit gesprek.

De volgende thema's heb ik besproken met de Voorzitter van de NAO. Per thema geef ik de conclusies weer.

1. *Waarom schrijft de NAO een gedifferentieerde beoordeling door VBI's (visiterende en beoordelende instanties) voor? Hoe gaat de NAO om met de compensatie van onvoldoendes per facet?*

Voor accreditatie is vereist dat de zes in het accreditatiekader onderscheiden onderwerpen alle voldoende scores. Binnen elk onderwerp onderscheidt de NAO facetten. Voor de beoordeling per facet vraagt de NAO aan de VBI om een gedifferentieerde score te geven: onvoldoende; voldoende; goed; excellent. De NAO heeft hiervoor drie redenen:

- niet alle facetten hebben hetzelfde gewicht. Een visitatiecommissie moet in het rapport gemotiveerd aangeven of en zo ja waarom een onvoldoende op het ene facet kan worden gecompenseerd door een positief oordeel op een ander facet. Het gaat dus steeds om expliciete, beredeneerde afwegingen.
- een gedifferentieerde beoordeling maakt "best practices" zichtbaar;
- een gedifferentieerd oordeel vormt een stimulans voor de instelling om het onderwijs op die facetten te verbeteren.

2. *wat is de werkwijze van de NAO m.b.t. de bijzondere kenmerken? Wat is hierbij de betekenis van de, in voorkomende gevallen confessionele, identiteit van de instelling?*

De NAO gaat ervan uit dat de kwaliteit van een opleiding zich op velerlei wijze kan onderscheiden van de vereisten van de basiskwaliteit. De NAO heeft er daarom niet voor gekozen om een limitatieve lijst van kenmerken op te stellen.

In plaats daarvan zijn enkele criteria gegeven waaruit blijkt aan welke algemene eisen de bijzondere kwaliteitskenmerken moeten voldoen. Verder zijn zij vrij zelf het profiel te kiezen dat in de bijzondere kenmerken tot uitdrukking wordt gebracht. De VBI beoordeelt of de instelling in de praktijk waarmaakt wat zij zegt. Indien dat het geval is wordt hiervan in het accreditatiebesluit melding gemaakt. Het beoordelen van bijzondere kenmerken is om een tweetal redenen van belang. Het stimuleert de instellingen tot verdere versterking van de kwaliteit van hun opleidingen en het biedt de "afnemers" van het opleidingsaanbod, studenten en werkgevers, beter inzicht in de eigenschappen en diversiteit van de opleidingen. Met "ranking" heeft dit alles niets van doen. Ranken veronderstelt dat alle instellingen op identieke kenmerken worden gescoord. De door de NAO gekozen werkwijze voorkomt bovendien dat de uiteenlopende bijzondere kenmerken worden gereduceerd tot een score op één dimensie.

Het toetsen van de confessionele identiteit van een instelling, als bijzonder kenmerk van de opleidingen van die instelling, behoort niet tot de taak van de NAO. De NAO dient ten alle tijde de vrijheid van het onderwijs in acht te nemen.

3. *Een positief besluit over een nieuwe opleiding vervalt pas na zes jaar. Is die periode te lang?* De geldigheidsduur van een positief besluit van de NAO inzake de toets nieuwe opleiding is bij wet bepaald op zes jaar (art. 5a.11, 5^e lid, WHW). Voor deze periode is indertijd gekozen omdat een vaste termijn voor de accreditatiecyclus van 6 jaar aansluit aan bij de bestaande praktijk van visitaties in wo en hbo, uitgaande van vierjarige opleidingen. Een volledige visitatie kan pas plaatsvinden nadat de opleiding een gehele cyclus heeft doorlopen en de eerste studenten zijn afgestudeerd. Doorgaans is voor zelfevaluatie, visitatie en accreditatie een periode van twee jaar nodig.

In het overleg op 14 mei en door de NAO is gesignaleerd dat de periode van 6 jaar voor nieuwe opleidingen in bepaalde gevallen te lang kan zijn, vooral omdat de betekenis van de toets nieuwe opleiding -naar zijn aard- beperkter is dan die van een accreditatie. Anders dan bij een accreditatie worden immers voornemens "op papier" beoordeeld. Ik sluit mij daarbij aan. Waar het gaat om kortere opleidingen lijkt snellere accreditatie wenselijk en ook mogelijk. Dit brengt mij tot de conclusie dat aanpassing van de wet op dit punt wenselijk is. Hiertoe zal ik op korte termijn de nodige voorstellen doen. Ik merk daarbij op dat de optie van een accreditatie op basis van een onvolledige visitatie (b.v. na drie jaar in het geval van een vierjarige opleiding) afbreuk zou doen aan het gehele systeem en daarom naar mijn oordeel onwenselijk is. Alleen voor opleidingen met een kortere cursusduur is dus de mogelijkheid aan de orde om de geldigheidsduur van de toets nieuwe opleidingen overeenkomstig te verkorten.

4. *Wat is de betekenis van de lijst van Visiterende en Beoordelende Instanties (VBI)? Hoe toetst de NAO de kwaliteit van de VBI's? Zijn er risico's verbonden aan concurrentie tussen (commerciële) VBI's?*

De NAO maakt jaarlijks een lijst van VBI's bekend. De betekenis hiervan is dat tevoren duidelijk is dat een VBI die voorkomt op de lijst voldoet aan de eisen die de NAO stelt. Het staat een universiteit of hogeschool echter vrij om een visitatie uit te laten voeren door een andere instantie. In dat geval zal de NAO toetsen of deze organisatie voldoet aan de eisen, waarna -bij een positief oordeel- de validatie van de voorgelegde visitatie aan de orde komt. Voorts heeft de NAO onlangs het "protocol ter beoordeling van de werkwijze van visiterende en beoordelende instanties" vastgesteld. In dit uitgebreide document worden de eisen gespecificeerd waaraan een VBI dient te voldoen. Door dit protocol wordt dus duidelijk aan welke eisen een VBI voldoet, die op bovenbedoelde lijst van de NAO voorkomt. Dit protocol voeg ik ter informatie bij deze brief.

In de wetgeving is er uitdrukkelijk voor gekozen om het accreditatiebestel open te stellen voor andere, ook buitenlandse VBI's. Tegelijkertijd is voorzien in duidelijke kwaliteitsborging van het werk van de VBI, zoals boven beschreven. Er is dan ook geen reden voor zorg op dit punt, de NAO heeft immers altijd het laatste woord. De kwestie of een VBI een commercieel karakter heeft is daarom van geen belang. Een VBI die, gedreven door concurrentie of om wat voor redenen dan ook, haar eisen te laag stelt of onzorgvuldig te werk gaat, wordt niet geaccepteerd door de NAO. Voor de verdere toekomst kan ik mij voorstellen dat het van belang is om op Europees niveau een lijst erkende VBI's te hebben.

5. *Hoe om te gaan met verschillende referentiekaders van verschillende VBI's? Leidt dat tot rechtsongelijkheid en bezwaarprocedures?*

Als gevolg van het in de wet vastgelegde systeem van vrije keuze van VBI's is het mogelijk dat voor het domeinspecifieke deel referentiekaders worden gehanteerd die tot op zekere hoogte verschillen. Het is nu juist de betekenis van het accreditatiekader van de NAO om hieraan grenzen te stellen. De NAO toetst de (domeinspecifieke) referentiekaders aan het accreditatiekader. Zo ontstaat de vereiste basis om tot eenduidige besluitvorming met betrekking tot de accreditatie te komen.

6. *Hoe worden studenten en opleidingscommissies betrokken bij het tot standkomen van kwaliteitsoordelen?*

Bij wet is voorgeschreven dat de kwaliteitsbeoordeling geschiedt mede aan de hand van het oordeel van studenten over de kwaliteit van het onderwijs (art.1.18 WHW). Om daar concreet uitwerking aan te geven heeft de NAO in het protocol voor de werkwijze van VBI's opgenomen dat uitgangspunt is dat een student zitting heeft in het panel. Daarbij is het niet wenselijk dat een student uit de desbetreffende opleiding is. Dat geldt voor alle leden van het panel. De NAO eist van de VBI's dat volstreekte onafhankelijkheid van de panels is gegarandeerd (protocol VBI's). Voorts is de actieve betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld een facet dat beoordeeld moet worden. De NAO ziet dit als een facet van de interne kwaliteitszorg. Het functioneren van de opleidingscommissie is één van de elementen die daarbij moet worden meegenomen. De opleidingscommissie is immers door de wetgever in het leven geroepen met het oog op de kwaliteit van een opleiding. In de toelichting bij het accreditatiekader is onder *ad 2.5 Interne kwaliteitszorg* opgenomen dat "deze betrokkenheid zal moeten blijken uit de wijze waarop de genoemde groepen worden geraadpleegd, hun rol in de besluitvorming en de doorwerking van hun aanbevelingen in de opleiding. Gedacht kan worden aan het functioneren van periodiek docentenoverleg, studentenevaluaties en de rol van de opleidingscommissie (verplicht in het bekostigd onderwijs) en van de beroepenveldcommissie. Het is aan de VBI om te beoordelen of deze vormen van betrokkenheid ook inhoud krijgen en resultaten opleveren". De NAO heeft de betrokkenheid van de opleidingscommissie bij de interne kwaliteitszorg niet in een afzonderlijk facet opgenomen, omdat niet alle opleidingen verplicht zijn een opleidingscommissie in te stellen. Die verplichting geldt namelijk alleen voor het bekostigd onderwijs. Het is echter duidelijk wat van een VBI wordt verwacht: indien de wet een opleidingscommissie voorschrijft moet de VBI beoordelen of de betrokkenheid van de commissie inhoud krijgt en resultaat oplevert.

De NAO heeft mij laten weten dat zij naar aanleiding van de discussie in de Tweede Kamer dit punt expliciet onder de aandacht zal brengen van de VBI en nauwlettend zal toezien op de neerslag daarvan in de visitatierapporten.

7. *De kosten van de kwaliteitszorg (visitatie + accreditatie) kunnen flink oplopen, zeker voor kleine instellingen. Wil de staatssecretaris erop toezien of dat niet tot problemen zal leiden?*

De NAO zal voor een accreditatie een tarief hanteren van €2500. De prijs van een visitatie bij VSNU en HBO-raad ligt tussen de 20.000 en 25.000 € per instelling.

Ik zal de prijsontwikkeling bij de VBI's op de voet volgen. Zoals eerder toegezegd zal ik daarbij de draagkracht van de kleine instellingen in het bijzonder in het oog houden.

8. *De NAO spreekt zich uit over de basiskwaliteit. Hoe kan profilering en differentiatie worden bevorderd?*

Verdere profilering en differentiatie zijn naar mijn oordeel van belang voor de verdere ontwikkeling van het hoger onderwijs. De NAO heeft bij het ontwerpen van de accreditatiekaders nadrukkelijk rekening gehouden met deze ontwikkeling. De accreditatiekaders laten ruimte voor meerdere vormen van kwaliteit. Het introduceren van de mogelijkheid om bijzondere kenmerken te laten beoordelen is ingegeven door de wens om differentiatie te stimuleren, zoals hierboven beschreven. Maar het mogelijk maken en verder stimuleren van differentiatie is in de eerste plaats een zaak voor het algemeen hoger onderwijsbeleid. Daarbij is vooral van belang dat de instellingen veel ruimte wordt gelaten om een eigen profiel te ontwikkelen. In aanvulling daarop is selectieve toepassing van stimulerende maatregelen nuttig, bijvoorbeeld door het stimuleren van opleidingen van topkwaliteit. Ik zal in de komende periode veel aandacht besteden aan het bewaken van de eigen vrije ruimte voor profilering en het ontwikkelen van een stimuleringsbeleid.

9. *Hoe zijn de mogelijkheden voor bezwaar en beroep geregeld?*

Voor de besluiten van de NAO – zowel accreditatiebesluiten als besluiten inzake de toets nieuwe opleidingen – geldt de reguliere bezwaar- en beroepsprocedure op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB). Dit betekent dat eerst bezwaar wordt aangetekend bij de NAO en daarna beroep open staat bij de bestuursrechter.

Voor wat betreft de discussie over de vraag of er een verband kan bestaan tussen de (gedifferentieerde) kwaliteitsoordelen van een VBI, zoals voorgeschreven door de NAO, en de wijze van bekostiging door de overheid, resp. de hoogte van het collegegeld verwijs ik korthedshalve naar het verloop van het overleg in de Kamer op 14 en 15 mei.

De Staatssecretaris voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(drs. A.D.S.M. Nijs, MBA)